

STRATEGIE PŘEDCHÁZENÍ ŠIKANY A DALŠÍM PROJEVŮM RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ ŠKOLNÍ ROK 2022/2023

Školní strategie, vychází z Metodického pokynu MŠMT – ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k předcházení šikany a dalším Projevům Rizikového CHování ve školách a školských zařízeních, č.21149/2016 Sb. Pro školu je tento dokument závazný. Dle potřeb je školním metodikem prevence průběžně aktualizován, doplňován a zpracováván vždy na jeden školní rok. Jeho obsah vychází z metodických doporučení MŠMT, je schválen vedením školy a podléhá pravidelnému monitorování i následnému vyhodnocení, viz závěrečná zpráva o plnění MPP. Toto vyhodnocení je součástí výroční zprávy o činnosti školy.

Školní neúspěšnost je z pedagogicko-psychologického hlediska chápána jako selhávání nezletilého žáka v podmínkách školního edukačního prostředí. Projevuje se špatným prospěchem, vytvářením negativních psychických projevů a emočních stavů ve vztahu k vlastnímu učení, ke vzdělávání, učitelům a dalším pedagogickým pracovníkům. Důsledkem je problematický prospěch, rizikové chování, opakování ročníku či neschopnost dokončit základní vzdělání. Školní neúspěšnost ovlivňuje řada faktorů. Jsou to především osobnostní rysy, zdravotní stav a úroveň rozumových schopností, věk nezletilého, rodinná výchova, absence podnětného rodinného prostředí, jazyková bariéra a odlišná kultura, časté projevy záškoláctví.

Má-li být naše škola úspěšná v prevenci a eliminování školní neúspěšnosti, musí usilovat o to, aby v ní bylo vytvořeno důstojné motivující zázemí, do kterého budou žáci každodenně vstupovat s radostí, odhodláním a bez zbytečných obav.

Škola uplatňuje činnosti a postupy, kterými se snaží předcházet školní neúspěšnosti nebo ji minimalizovat:

- a) **Spolupráce** rodiny a školy, vytvoření pozitivního klimatu ve školní třídě
- b) Spolupráce se školskými poradenskými pracovištěm – ŠPP, realizace záměrů
- c) Spolupráce s PPP, CPDM, SVP, Mě Policií, Policií ČR, o.p.s. Krebull ad.
- d) **Respektováním** odlišnosti např. jazykové bariéry v případě dětí z Ukrajiny
- e) Respektováním sociokulturního znevýhodnění
- f) **Pestrostí** – obsahovou i věkovou, v prevenci při předcházení záškoláctví, dlouhodobější absence, dalším projevům rizikového chování (šikana, xenofobie a rasismus) – spoluprací s Městskou policií Český Krumlov
- g) **Péčí** o volný čas – volnočasové kroužky a kluby
- h) **Začleněním** podpůrných opatření, speciálních metod a přístupů vzhledem k žákovi:
 - zásada přiměřené motivace – pochvala, povzbuzení
 - respektování individuálního přístupu
 - oceňování snahy a zájmu žáka
 - umožnění pohybového uvolnění a relaxace, časté střídání činností
 - udržování častějšího očního kontaktu s žáky
 - poskytování zpětné vazby
 - tolerantnější hodnocení školní výuky, do které se negativně promítá znevýhodnění žáka
 - vytváření ideálních podmínek pro rozšiřování komunikačních dovedností,
 - optimální zvolení různých forem při ověřování znalostí,

- rozložení učiva do menších celků, prodloužení doby výkladu a fixace,
- stanovení jasných pravidel a řádu,
- kompenzování neschopnosti žáka déle se soustředit, tolerování zkrácené doby pozornosti, zařazování relaxační přestávky dle potřeby žáka

Vytváření Školní strategie, programu je dlouhodobý a trvalý proces, který má být „šitý na míru“ žákům a partnerům naší školy – dětem a rodičům z blízkého okolí Českého Krumlova.

Na naší škole jsme se rozhodli pracovat dle tzv. páteřní preventivní osy. Ta je tvořena následujícími atributy, znaky:

Celoškolní rozměr a zaměření na specifickou prevenci dle ročníku, tedy věku dítěte.

Aby škola žáky účinně chránila před všemi projevy rizikového chování, zapojí nejenom všechny pedagogické pracovníky, ale i nepedagogické pracovníky, rodiče a přátele školy, tj. externí poradenská pracoviště a státní, neziskové organizace. Zaměření na specifickou prevenci vypovídá, že se program věnuje řešení šikany, ale i ostatních **PRCH** a to prostřednictvím specifické primární prevence a prevence sekundární.

Obecná struktura strategie vychází z několika důležitých bodů ve školním programu předcházení šikanování a má univerzální charakter. Lze ji použít jako jednotící princip i pro ostatní **PRCH**, a tak vytvořit integrovaný, ucelený preventivní program v předcházení možných rizik vzniklých ve škole.

Školní strategie předcházení šikany a dalším PRCH se zaměřuje na:

1. Zmapování situace

- 1.1. Sociální analýza a evaluace
- 1.2. Informace pedagogů (motivování pedagogů pro změnu + společné vzdělávání a supervize všech pedagogů – v rámci DVPP (MAP aj. projekty či grantové výzvy) či pravidelná setkávání nad jednotlivými třídami ZŠ – 6. ročníky
- 1.3. Informace od rodičů – dotazníková šetření, konzultační hodiny – konzultace ve třech aj.
- 1.4. Informace od žáků – každoměsíční třídnické hodiny pod vedením TU, platforma NNTB, dotazníková šetření www.proskoly.cz
- 1.5. Informace od speciálního pedagoga – Mgr. P. Šulista – neutrální prostředí prokazující správné klima – popř. jeho nápravu:

2. Práce Třídního učitele a užšího realizačního týmu – školní poradenské pracoviště – ŠPP – viz jeho náplň a dokumentační práce

3. Společný, jednotný postup při řešení šikanování – krizový plán řešení

Strategie předcházení šikany a dalším projevům rizikového chování

1. ZMAPOVÁNÍ SITUACE VE ŠKOLE, PRO STANOVENÍ CÍLŮ SPŠ A DALŠÍM PRCH

1.1. Sociální a jiné okolí školy

Většina žáků školy pochází z harmonického a podnětného rodinného prostředí. Část žáků je však z neúplných rodin a některým žákům se rodiče plně nevěnují po celý školní rok. Těmto žákům je třeba věnovat zvýšenou pozornost a snahu o omezení PRCH, které je mohou ovlivnit.

Někteří žáci si přinášejí z místa svého bydliště řadu negativních postojů, které se projevují v jejich chování. V době volna se sdružují v neformální skupiny (party). Rodiče se málo zajímají, kde se jejich děti scházejí, s kým se stýkají a co dělají.

Žáci naší školy přicházejí do kontaktu s žáky středních škol v Českém Krumlově, často se jedná o jejich dřívější starší spolužáky. S žáky gymnázia jsou v kontaktu nejčastěji. Mají zde své spolužáky z prvního stupně, kteří odešli do víceletého gymnázia i absolventy ZŠ ve čtyřletém gymnáziu. V těchto případech nelze plně zabránit ovlivňování žáků, v lepším případě pozitivně a v horším případě negativně, ve smyslu napodobování a přijímání negativních jevů.

K řadě nežádoucích jevů dochází v okolí školy, blízkosti vlakového nádraží, kde je otevřena čekárna pro veřejnost. Tento relativně nekontrolovaný prostor, i když škola pravidelně žádá Městskou Policii v ČK o častější dohled a dozor, alespoň v časech odpoledních hodin ve školním rozvrhu, je rizikovou oblastí.

Dále existujícím a přetrvávajícím problémem jsou ne vždy dodržované zákazy prodeje alkoholu a cigaret mladistvým. Ne všichni prodejci – např. stánkoví - dodržují tento zákaz. Po prvních

zkušenostech s alkoholem dochází i k vyzkoušení dostupných drog – wapování, vodní dýmka, konopné produkty.

Spolupráce s jednotlivými institucemi:

PPP – nejčastější řešené problémy jsou výukové potíže a neprospěch ve škole, ojediněle i výchovné problémy (dlouhodobé užívání sociálních sítí – případné kontaktování rizikových osob, kyberšikana – vědomě vedené psychické tlaky na jedince za využití soukromých sociálních skupin)

SVP – využíváme následnou péči o žáky – forma nápravy

CPDM – jednotlivé tematické dílny, preventivní projekty – např. Zdravý životní styl – přejídání, anorexie atd.

OSPOD + Odbor sociálních věcí a zdravotnictví – na podnět školy jsme řešili především výchovné problémy a následně zameškané hodiny (neomluvené hodiny žáků). Nebyl řešen žádný případ zanedbávané péče a výchovy dětí ze strany rodičů.

Městská policie Český Krumlov – nejenom dopravní výchova, ale i prevence nebezpečných jevů – např. sekty, kyberšikana, trestní právo ad. + popularizace práce příslušníků městské Policie.

Policie ČR – představení činnosti PČR v oblastech kyberprostoru, finanční gramotnosti, autorského práva a zákona ad.

1.2. Informace od pedagogů

Škola všemi formami svého působení usiluje o vytvoření zdravého sebevědomí jednotlivých žáků v rámci ŠVP: „Já v naší škole“. Soft skills, tj. měkké dovednosti trénujeme v rámci školy k posilování sociálního chování v souvislosti se začleňováním individualit a osobností žáků do třídních kolektivů a hledáním vlastního místa v nich. Individuální přístup v dynamické skupině je „aktivizován-trénován“ v hodinách pod vedením třídních učitelů – v rámci třídního managementu – v Třídnických hodinách.

Třídní učitelé a učitelky (dále TU) řeší většinou drobné přestupky proti školnímu řádu (nevhodné chování o přestávkách i v hodině – nekázeň, neplnění školních povinností a časté zapomínání). Ve větší míře se objevují současné, „moderní“ PRCH, kterým se věnujeme v dílčích seminářích a aktivitách rozdělených dle věkové hranice. V datech z výroční zprávy je vidět jaká a kolik kázeňských opatření **(napomenutí třídního učitele, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, v případě závažnějších případů snížena známka z chování na 2) bylo uděleno. Nebo v opačném trendu, kteří žáci, dlouhodobě vzorně reprezentovali školu, a obdrželi tak pochvalu třídního učitele, pochvalu ředitelky školy.**

V ojedinělých případech jsme řešili „šikanu“ mezi žáky, kdy se jednalo spíše o vzájemnou nesnášenlivost mezi žáky, narušené vzájemné soužití v třídním kolektivu a v několika případech kyberšikanu. Na řešení vzniklých situací spolupracovali TU s VP, ŠMP či celým ŠPP.

I když jsou žáci pravidelně poučováni o nebezpečí takového jednání, každý rok se s řadou menších přestupků zabýváme. TU sledují průběžně úroveň a kvalitu vztahů v jednotlivých třídních kolektivech – správně diagnostikují i v rámci platformy www.proskoly.cz provádějí např. sociometrii či odhalují rizikové oblasti či místa na škole. TU vyhodnocují případné změny a přijímají potřebná opatření. Vyučující využívají všech příležitostí k poznání způsobu života svých žáků a případné signály výskytu PRCH včas

odhalují a tyto jevy řeší. Škola si stanovila jako prvořadý úkol snížit možnosti šikany a hrubého chování žáků ve třídách.

1.3. Informace od rodičů

Rodiče se díky webu školy zajímají o volnočasové aktivity, které škola za pomoci zájmu pedagogických pracovníků pro své žáky připravuje. Rodiče se v rámci kontaktních hodin a systému Bakaláři obracují na TU nebo vedení školy se sděleními, která se týkají závadného chování žáků. Ne všichni rodiče si uvědomují závažnost chování svých dětí, zvláště starších v posledních ročnících školy. Týká se to kouření – vapování (užívání elektronické cigarety, nikotinových sáčků apod.), pití nealkoholických piv i alkoholických nápojů. Rodiče ŠMP informuje o dění v PRCH na škole – seznamuje je např. s tím, jakých seminářů a jakých aktivit se děti účastní. Komunikace je mnohdy oboustranná a rodiče tak fungují jako informační zdroj – aktivně spolupracují při odhalování případných projevů rizikového chování (např. šikany mezi dětmi ve třídě).

1.4. Informace od žáků

Na základě participace žáků na dění školy v rámci školního dětského parlamentu a rozhovorů se zástupci jednotlivých tříd většina z nich hodnotí pozitivně prostředí školy, které ovlivňuje jejich chování. V tomto školním roce 2022/2023 škola oslavila 50. výročí vzniku školy. Zpětná vazba na dění ve škole přicházela od dětí a jejich rodičů zcela samovolně. Evaluace školy byla potom zjištěna zcela záměrně v hodnotícím, zpětnovazebním „ohlédnutí“ – formou brainsormingu, krátkého komentáře. Dokument je uložen v kanceláři vedení školy.

Ve většině školních situací sehrává svoji roli zejména partnerský přístup všech pracovníků školy k žákům. Žáci mohli využívat volného času v různých kroužcích (řádově každým rokem cca 18 kroužků) či v rámci Národního plánu doučování – **otevřené doučovací hodiny z jednotlivých předmětů. Zde bych se zmínil i o naší snaze, podpoře ukrajinských dětí vzhledem k českému jazyku. Byla nabídnuta řada návazných hodin ČJ ke zlepšení dětské pohody ukrajinského žáka/žákyně.**

Školní předmětové týmy, respektive garanti vzdělávacích oblastí, definovaly – vzdělávací zájezdy a exkurze, kde žáci školy mohou získat nové poznatky a vědomosti. Mladší žáci se zúčastní některých volnočasových aktivit pořádaných školní družinou. Své názory mohou žáci vyjádřit při čtvrtletních a pololetních sebehodnotících hodinách, při hodinách Vo, a nakonec i neformálně za pomoci platformy www.nntb.cz. Hojně využívanou platformou je práce formou dotazníků z www.proskoly.cz.

1.5. Informace od speciálního pedagoga

Pracujeme dle směrnic a nařízení pro tuto funkci (v rámci GDPR a generálního souhlasu) s ohledem vytváříme bezpečný „ostrůvek“ neutrality – pochopení, klima a kázeň všech žák – rodič – učitel.

2. Třídní učitel a užší realizační tým - ŠPP

V případě zachycení nevhodného chování žáků se o postupu TU poradí s užším realizačním týmem – školní poradenské pracoviště ŠPP – ve složení: třídní učitel (TU), školní metodik prevence (ŠMP I. a II.), výchovná poradkyně (VP I. a II.), vedení školy – koordinátor inkluze či zástupkyně ředitelky (popř. ředitelka školy). Zároveň TU aktivně komunikuje s vyučujícími jednotlivých předmětů

3. Společný, jednotný postup při řešení šikanování

3.1. Metodika

Postupujeme dle <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

3.1.1. MPP 2022/2023

- primární prevence v hodinách školního předmětu VkZ, při Vo vedené TU, Třídnických hodinách, Prvouce ad.
- primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování (Černý seminář, Školní snění ad. + Jeden svět, Sapére ad.)
- ochranný režim (školní řád – věnující se i aktuálním potřebám např. nikotinové sáčky aj. PRCH, organizace a dohledy učitelů – předcházíme vzniku rizikových míst – provádíme dotazníková šetření www.proskoly.cz)
- spolupráce s rodiči (vhodný způsob seznámení s prevencí a řešením šikany ve škole, např. na webových stránkách – <http://prevence.zsnadrazi.cz/> – pomocí systému Bakaláři – informativní charakter, prezentace činnosti tématu Klima a Kázeň při třídních schůzkách formou otevřeného dialogu)
- školní poradenské služby – dle kontaktních hodin ŠMP + VP (e-mailová korespondence + osobní setkání aktérů problému), setkání výchovné komise, užší práce ŠPP.
- spolupráce se specializovanými zařízeními – PPP, CPDM, SVP ad. (využití nabízených programů a projektů)
- vztahy se školami v okolí – www.gymck.cz – projekt Jeden svět

Společný postup při řešení šikanování

- Jakékoliv náznaky nevhodného sociálního chování **bereme vážně**
- **Vedeme diskrétně rozhovor** zvláště s obětí, agresorem a informátorem. Nepřipustíme konfrontaci
- **Zajistíme\bazální bezpečnost dětí** – projevem soucitu v rozhovoru – vytvoříme „emoční fáč“
- Máme-li pochybnosti, jak věc řešit, informujeme kohokoliv z užšího realizačního týmu ŠPP
- **Najdeme** vhodné svědky, nikdy nevyšetřujeme veřejně, informace od svědků získáváme diskrétně
- **Svoláme užší realizační tým**, provedeme pohovor s agresorem (agresory), zajistíme, aby se nemohli domluvit (jednání ve stejný čas o stejném problému), nedopustíme konfrontaci oběti a agresora
- Svoláme výchovnou komisi – rodič, žák, instituce – zástupce školy (vedení, VP, ŠMP či pracovník ŠPP) či **orgánu sociálně právní ochrany dětí – OSPOD**
- Informujeme rodiče, neumožňujeme konfrontaci rodičů oběti a agresora.
- **Pracujeme se třídou dle předem definovaného 4 hodinového krizového plánu – ŠMP + TU, kde k násilí došlo. Informujeme vedení školy a vyučující v dané třídě o současném stavu a následných změnách. Dle závažnosti využijeme odbornou pomoc (PPP, SVP, CPDM atd.). TU, ŠMP, SP vede písemné zápisy o jednotlivých postupech řešení - probíhajících nápravách a šetřeních či jednáních, které proběhly např. s rodiči.**
- **Bližší a konkrétnější podobu práce při problematice šikany řeší MANUÁL POSTUPU PŘI ŘEŠENÍ KONKRÉTNÍ SITUACE ŠIKANY.**

Podrobnosti, jak řešit jednotlivé případy rizikového chování u dětí a žáků ve školách, jsou v **metodických pokynech a doporučeních na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy** - <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny> či na serveru ZŠ v servisu pro učitele. Vyučující byli seznámeni na poradě I. a II. stupně.

Součástí Strategie předcházení šikany a dalším projevům rizikového chování na školní rok 2022–2023 je MPP 2022/2023. Zde je zachycena dílčí aktivita – specifická prevence viz Příloha MPP 1.2. + Volnočasové aktivity.

Prevence v jednotlivých hodinách

Učitelé se v hodinách – Vlkz, Vo, Prvouka, Třídnických hodinách aj. se zaměřují na činnost rozvíjející pozitivní vztahy ve třídě a provádějí zpětnou vazbu uplynulého období (1/4, 1/2, 3/4 letně) a tuto zpětnou vazbu předávají vedení školy. Žáci jsou seznamováni s následujícími tématy a jsou rozvíjeni dovednosti:

- ✓ co je a není šikana, rozdíl mezi šikanováním a škádlením
- ✓ ubližování, jak mu předcházet
- ✓ jakým způsobem se oběti zastat
- ✓ jak vhodným způsobem vyhledat pomoc dospělého

Prevence ve výuce obecně

Všichni učitelé vnímají důležitost vytváření bezpečného prostředí. Kromě práce ve svém předmětu se soustřeďují na rozvoj pozitivních vztahů, umožňují rozvoj spolupráce i zpětnou vazbu. Žáci by měli umět pracovat ve skupinové práci, vyjadřovat se slušně a otevřeně.

Učitelé se vyhýbají technikám a metodám, které neúčelně vytvářejí či zvyšují napětí a následně vytvářejí potřebu uvolnění (vybití negativní energie).

Konkrétní nevhodné situace a techniky:

- veřejné vyhlášení výsledků písemných prací
- srovnávání jednotlivců třídy
- ponižování a zesměšňování
- nenaplněné hrozby a křik
- neohlášené písemné práce
- utváření stresového prostředí

Prevence ve školním životě mimo vyučovací hodinu

Zde se jedná především o prevenci o přestávkách. Vytipování rizikových míst (WC, prostory šaten, vzdálenější třídy, zákoutí chodby).

Opatření, která vedou k prevenci:

Dozory se zvýšenou intenzitou sledují riziková místa. V případě, že se na nich opakují problémy, hledá a aplikuje se přijatelné opatření např. zdvojené dozory.